

Obsah

Předmluva: Zrod jazyka moderní vědy očima aristotelika (Petr Dvořák).....	13
PodĎakovanie	19
Úvod	21
1. Galileovská fyzika vo svetle Husserlovej fenomenológie	35
1.1 Galileova inštrumentálna idealizácia plynutia	44
1.1.0 Matematizácia prírody ako Galileov program.....	45
1.1.1 Inštrumentalizácia pozorovania javov a Galileove astronomické objavy	46
1.1.2 Experimentálna matematizácia javov a Galileov objav zákona voľného pádu	50
1.1.3 Meranie ako konštitúcia javu a pojem atmosférického tlaku.....	52
1.1.4 Galileov princíp zotrvačnosti a idealizácia pohybu.....	56
1.1.5 Rozlíšenie primárnych a sekundárnych kvalít – prvý krok na ceste k pojmu stavu	61
1.1.10 Galileovo pojmie pohybu ako geometrického toku.....	62

1.2	Problémy Galileovho pojatia fyziky	65
1.2.1	Kruhový charakter zotrvačného pohybu	65
1.2.2	Absencia pojmu stavu.....	66
1.2.3	Absencia univerzálnych zákonov.....	67
1.2.4	Absencia opisu interakcie.....	68
1.2.5	Absencia možnosti spojenia viacerých telies do mechanického systému	69
1.2.6	Otvorenosť fyzikálneho opisu	70
1.2.7	Zhrnutie	70
1.3	Husserlova analýza galileovskej fyziky	72
1.3.1	Niekoľko technických poznámok k Husserlovmu výkladu Galileovej fyziky.....	72
1.3.2	Problém vzájomného vzťahu Galileovej fyziky a Descartovej filozofie.....	75
2.	Descartovská fyzika vo svetle Husserlovej fenomenológie.....	79
2.1	Descartova ontologická idealizácia stavu	92
2.1.4	Descartova korekcia Galileovho princípu zotrvačnosti	95
2.1.5	Matematizácia ontického základu javov	101
2.1.5.a	Pohyb ako ontologická kategória.....	102
2.1.5.b	Rozpriestranená substancia ako základ matematickej ontológie.....	103
2.1.5.c	Univerzálnosť matematickej ontológie a karteziánska redukcia.....	105
2.1.6	Descartov zákon zachovania množstva pohybu ako prvý univerzálny zákon.....	106
2.1.7	Descartovo pojatie interakcie ako zrážky.....	108
2.1.7.a	Formálna rekonštrukcia Descartovej teórie zrážok.....	111
2.1.7.b	Konceptuálne porovnanie Descartovej teórie zrážok s Newtonovou teóriou	114

2.1.8	Descartov výklad tiaže a karteziánsky vír jemnej látky	119
2.1.10	Descartovo pojatie pohybu ako dynamického prechodu	121
2.2	Problémy Descartovho pojatia fyziky	123
2.2.1	Neschopnosť definovať priamočiary pohyb	124
2.2.2	Oddelenosť rýchlosti pohybu od jeho smeru	126
2.2.3	Skalárny charakter množstva pohybu	126
2.2.4	Špekulatívny charakter karteziánskych explanačných modelov	127
2.2.5	Neprepojenosť fenomenálnej a ontickej úrovne opisu	128
2.2.6	Neschopnosť zahrnúť trenie do opisu interakcie	129
2.2.7	Kontaktné chápanie interakcie ako zrážky	131
2.2.8	Singulárne chápanie interakcie ako okamžitej udalosti	132
2.2.9	Neschopnosť opísať ohraničený uzavretý systém	132
2.2.10	Záver	133
3.	Newtonovská fyzika vo svetle Husserlovej fenomenológie	135
3.1	Newtonova analytická idealizácia pôsobenia	140
3.1.0	Matematizácia prírody ako Newtonov program	145
3.1.1	Premena inštrumentálnej praxe – inštrument ako fyzikálny predmet	147
3.1.2	Analytické pojatie experimentu a metóda induktívneho dôkazu	148
3.1.3	Techniky merania a „odváženie“ Zeme	153
3.1.4	Newtonova kritika Descartovej definície pohybu a princíp zotrvačnosti	155

3.1.5 Newtonova korekcia karteziánskeho pojmu stavu	160
3.1.6 Nahradenie zákona zachovania množstva pohybu zákonom akcie a reakcie	162
3.1.7 Newtonovo pojatie interakcie ako akcie síl	164
3.1.7.a Nahradenie síl zotrvačnosti silami interakcie	164
3.1.7.b Nahradenie interakcie ako singularnej udalosti „spojitým“ procesom	165
3.1.7.c Prepojenie pôsobenia síl s odovzdávaním hybnosti	167
3.1.8 Newtonova analytická idealizácia pôsobenia pomocou spojitých síl	169
3.1.9 Newtonovo synktaktické uzavretie opisu pohybu	171
3.1.9.a Zjednotenie fenomenálnej a ontickej úrovne opisu pohybu	171
3.1.9.b Zasadenie interakcie do toku času a prepojenie síl s odovzdávaním hybnosti	173
3.1.9.c Uzavretie opisu dynamiky fyzikálneho systému	175
3.1.9.d Analytickosť pravidiel dynamiky	176
3.1.10 Newtonovo pojatie pohybu ako dynamického toku	177
3.2 Završenie matematizácie prírody: matematika ako forma reprezentácie	182
4. O idealizácii v exaktných vedách	189
4.1 Idealizácia v súčasnej analytickej filozofii	192
4.1.1 Idealizácia ako zjednodušujúca deformácia	192
4.1.2 Problémy s výkladom idealizácie ako zjednodušujúcej deformácie	197
4.2 Husserlova teória idealizujúcej abstrakcie	200
4.2.1 Nový pojem idealizácie v Husserlovej <i>Krisis</i>	202

4.3 Idealizácia z hľadiska histórie vedy.....	206
4.3.1 Deformačné idealizácie – idealizácie podľa postpozitivistickej filozofie vedy.....	208
4.3.1.a Deformačné idealizácie – prvý typ.....	208
4.3.1.b Deformačné idealizácie – druhý typ.....	209
4.3.2 Substitučné idealizácie – idealizácie podľa husserlovskej fenomenológie.....	211
4.3.3 Konštitutívna idealizácia.....	213
4.4 Konštitutívna idealizácia a vznik ideálnych objektov nového druhu.....	217
4.4.1 Proces konštitutívnej idealizácie ako intencionálny kruh.....	217
4.4.2 Všetky momenty procesu konštitutívnej idealizácie sú intencionálne.....	224
4.4.3 Intencionálny kruh sa uzatvára lingvisticky.....	229

5. Heideggerov výklad vzniku matematickej prírodovedy

vo svetle Husserlovej fenomenológie.....	231
5.1 Heideggerov výklad matematickej prírodovedy.....	236
a) Charakteristika novovekej prírodnej vedy v porovnaní s antickou a stredovekou.....	236
b) Matematici.....	237
b1) Etymológia.....	237
b2) Učenie a charakterizácia matematici.....	239
b3) Neadekvátnosť Heideggerovej charakterizácie matematici.....	241
c) Matematický charakter novovekej prírodnej vedy; Newtonov prvý pohybový zákon.....	24š
d) Odtienenie gréckej skúsenosti prírody voči novovekej.....	247
d1) Skúsenosť prírody u Aristotela a Newtona.....	247
d2) Náuka o pohybe u Aristotela.....	249
d3) Náuka o pohybe u Newtona.....	249

e) Povaha matematického rozvrhu (Galileiho pokus s pádom).....	249
f) Metafyzický zmysel matematickána.....	252
5.2 Porovnanie Heideggerovho výkladu s Husserlovým výkladom.....	257
5.2.1 Celkové pojatíe matematizácie.....	258
5.2.2 Pozadie matematizácie.....	259
5.2.3 Spôsob uskutočňovania matematizácie.....	260
5.2.4 Spôsob analýzy matematizácie.....	261
5.2.5 O povahe matematických objektov.....	262
5.3 Záver.....	263
Dodatok: jazyk vedy a jeho zmeny	265
1. Prehľad typov zmien jazyka vedy.....	267
2. Význam formálnej rekonštrukcie zmien jazyka vedy.....	271
3. Formálna rekonštrukcia aristotelovskej fyziky.....	274
4. Predpoklady formálnej rekonštrukcie zmien jazyka vedy.....	279
Literatúra	281
Summary	295
Menný register	299